

TAHİYYAT

(bk. TEŞEHHÜD).

TAHİYYETÜ'L-MESCİD

(تحية المسجد)

Mescide girince kılınan
nâfile namaz.

Sözlükte “selâm vermek, tâzimde bulunmak” anlamındaki **tahiyye** ile **mescid** kelimelerinden oluşan **tahiyyetü'l-mescid** terkihi mescide / camiye girildiğinde kılınan nâfile namazı ifade eder. Buna **hakku'l-mescid** de denilmiştir (İbn Receb, III, 274). Kur'ân-ı Kerîm'de bir eve giren kişinin ev halkına veya evde kimse yoksa kendisine selâm vermesinin istendiği (en-Nûr 24/27, 61) ve mescidlerin Allah'a ibadet edilen kutsal mekânlar olması sebebiyle Allah'ın evleri diye nitelendirildiği dikkate alındığında bu namazın bir anlamda mescidin sahibi olan Allah'ı saygıyla selâmlama olduğu söylenebilir. Selâm ve selâmlama mânâsıyla tahiyye kelimesi ve türevleri birçok âyet ve hadiste geçmektedir (M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, “hyy” md.; Wensinck, *el-Mu'cem*, “hyy” md.; diğer tahiyye türleri için bk. Bedreddin ez-Zerkeşi, I, 246-247).

Tahiyyetü'l-mescidin meşruiyeti sünnet ve icmâ ile sabittir (Nevevî, III, 34; Şevkânî, III, 84-85). Fıkıh âlimleri, “Sizden biriniz mescide girdiğinde oturmadan iki rek'at namaz kılın” meâlindeki hadiste (Buhârî, “Teheccüd”, 25; Müslim, “Şalâtü'l-müsâfirîn”, 11, 69) geçen emrin vücûba değil nedbe delâlet ettiğini, dolayısıyla tahiyyetü'l-mescidin mendup / müstehap olduğunu söylemiştir (Nevevî, II, 172). Aynı şekilde, “Sizden biriniz mescide girdiği vakit iki rek'at namaz kılmadıkça oturmasını” hadisinde (Buhârî, “Şalât”, 60) yer alan nehyin de haramlığa değil kerâhete delâlet ettiğini ve özürsüz olarak bu namazı kılmadan oturmanın mekruh olduğunu belirtmişlerdir. Bazı kaynaklarda Zâhirîler'e göre tahiyyetü'l-mescidin vâcip / farz sayıldığı zikredilirse de (Şevkânî, III, 84), mezhebin önde gelen fakihlerinden İbn Hazm bunun farz değil nâfile / tatavvu türünden bir namaz olduğunu açıkça belirtir (*el-Muḥallâ*, II, 7; VI, 266). Tahiyyetü'l-mescid Hanefîler'e göre iki veya dört, Mâlikîler'e göre iki rek'attır. Şâfiî ve Hanbelîler'e göre ise bu niyetle istendiği kadar namaz kılınabilir. İmâmiyye, Zeydiyye ve İbâziyye mez-

heplerine göre de tahiyyetü'l-mescidin en azı iki rek'attır.

Müezzin kâmet getirirken veya cemaatle namaza başlandığında mescide giren kişinin tahiyyetü'l-mescid kılmasının kerâheti hususunda fakihler görüş birliği içindedir. Hanefîler, Ahmed b. Hanbel ve Mâlikîler'den Sahnûn'a göre ezan okunduğu sırada mescide giren kimsenin de bu namazı kılması mekruhtur; Şâfiîler'e göre ise kılabilir. Hanefî, Mâlikî ve Hanbelîler tahiyyetü'l-mescidin nâfile namaz kılmanın mekruh sayıldığı vakitlerde kılınmayacağı kanaatindedir. Şâfiîler'e göre tahiyyetü'l-mescid mutlak değil sebebe bağlı nâfile namazlardan olduğu için bu vakitlerde de kılınabilir. Yine Şâfiîler dışındaki üç mezhebe göre mescide girince hemen kılması daha faziletli sayılmakla birlikte oturduktan sonra da kılınabilir; Şâfiîler'e göre ise kişi bilerek oturmuşsa artık bu namazı kılmaz. Hanefî ve Mâlikîler cuma günü hatip minberde iken mescide giren kimsenin oturup hutbeyi dinlemesi gerektiğini ve tahiyyetü'l-mescid kılmasının mekruh olduğunu söylemiştir. Şâfiîler ve Hanbelîler'e göre ise uzatılmak ve Hanbelîler'e göre ise uzatılmak ve iki rek'atı geçirmemek şartıyla kılınmalıdır. Ayrıca bu iki mezhebe göre cuma namazı öncesinde imam tahiyye namazı kılmaz, onun tahiyyesi hutbe okumaktır. Hanbelîler'e göre bayram namazı için camiye giren kişinin tahiyye namazı kılması mekruhtur. Hanefîler, Mâlikîler ve Hanbelîler'in çoğunluğu günde birkaç defa mescide giren kişinin günde bir defa tahiyyetü'l-mescid kılmasının yeterli olacağı görüşündedir; Şâfiîler'in çoğunluğuna göre ise mescide her girişte kılınmalıdır. Mescide giren kişinin abdestsizlik, meşguliyet veya kerâhet vakitinin girmesi gibi sebeplerle bu namazı kılınmaması durumunda, “Sübḥânallâhi ve'l-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâhü ve'llâhü ekber” demesi müstehaptır; bazı âlimler buna “ve lâ havle ve lâ kudrete illâ bi'llâhi'l-aliyyi'l-azîm” cümlesini de eklemiştir.

Fıkıh âlimleri Hz. Peygamber'in, “Mescidlerin hakkını veriniz” sözü üzerine hakkının ne olduğu sorulunca, “Oturmadan önce iki rek'at namaz kılmanızdır” şeklindeki cevabına (Şevkânî, III, 84) ve konuyla ilgili başka hadislerle dayanarak herhangi bir namazı kılmak veya farz namazı cemaatle kılmak suretiyle de mescidin hakkının verileceğini, dolayısıyla secdeli ve rükûlu en az iki rek'at farz veya nâfile namazı kılmak niyetiyle mescide giren kişinin kıldığı bu namazın niyet etmese bile tahiyyetü'l-mescid yerine geçeceğini ve onun sevabını da kazanacağını belirtmişlerdir.

Mescid-i Harâm'ın tahiyyesi Kâbe'yi tavaf etmektir; oraya giren hemen tavafa başlamalı, tavaf niyeti olmaksızın girerse tahiyyetü'l-mescid kılmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Şâfiî, *el-Üm*, I, 172; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, II, 7; VI, 266; Serahsî, *el-Mebsûṭ*, I, 151-153; II, 29-30; Kâsânî, *Bedâ'î*, I, 190, 263-264, 295-296; Muvaffakuddin İbn Kudâme, *el-Muḡnî*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Dâru İhyâi't-türâsi'l-Arabî), II, 83-84; Nevevî, *Şerḫu Müslim*, II, 172; III, 34, 182, 256; İbn Receb, *Fethu'l-bârî Şerḫu's-Şaḫîḫi'l-Buhârî* (nşr. Mahmûd b. Şa'bân b. Abdülmaksûd v.dğr.), Kahire 1417/1996, III, 270-278; Bedreddin ez-Zerkeşi, *el-Meşûr fi'l-kavâ'id* (nşr. Teysîr Fâik Ahmed Mahmûd), Küveyt 1402/1982, I, 246-247; İbnü'l-Murtazâ, *el-Baḫrû'z-zehḫâr*, San'a 1366/1947, II, 40; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (Sa'd), III, 105; Mewvâk, *et-Tâc ve'l-iklil*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kütübü'l-ilmîyye), II, 374-375; Şemseddin er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc*, Beyrut 1404/1984, II, 116-121; Buhûtî, *Keşşâfü'l-kunâ*, I, 426; II, 46-47; Muhammed b. Abdullah el-Harâşî, *Şerḫu Muḫtaşar Ḥalil*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), II, 5-6; Şevkânî, *Neylü'l-evṭâr*, III, 84-85; İbn Âbidin, *Reddü'l-muhtâr*, II, 18-19; Etfayyîş, *Şerḫu Kitâbi'n-Nil ve şifâ'i'l-âli*, Beyrut 1392/1972, IV, 145, 417; “Tahiyyetü'l-mescid”, *Mv.F. X*, 304-307; Beşîr Gözübenli, “Nâfile Namazlar”, *İslâm'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* (ed. İbrahim Kâfi Dönmez), İstanbul 2006, III, 1497-1498.

FAHRETTİN ATAR

TAHKİK

(التحقيق)

Kur'an tilâvetinde harflerin
hakkının tam olarak verildiği
yavaş okuma biçimi

(bk. TİLÂVET).

TAHKİKÜ mâ li'l-HİND

(تحقيق ما للهند)

Bîrûnî'nin

(ö. 453/1061 ?)]

Hint inancı,

kültürü ve coğrafyasına dair eseri.

Tam adı *Taḫḫiku mâ li'l-Hind min maḳûletin maḳûletin fi'l-âql ev merzûle*'dir. Muhtemelen 1017-1030 yılları arasında kaleme alınan eser Hindoloji alanında yapılmış ilk ciddi çalışma olarak şöret bulmuştur. Bîrûnî'nin dinî, içtimâî ve tabii ilimlere vukufunu ortaya koyduğu eser her biri ortalama dört beş sayfa hacminde seksen bölümden (makale) meydana gelir. Hint kültürünün temel özellikleri, Hindular'ın inancına göre tanrı, görünür ve görünmez âlemler, nefis-beden ilişkisi, ruh ve ruh göçü, cennet ve cehennem, nihaî kurtuluşun mahiyeti ve buna ulaşma yöntemleri, yaratılmışların türleri ve